

Den svenske hær 1939-1945 - Luftværnsartilleriet

Indledning

Luftværnsartilleriets rolle i Operation Rådsla Sjælland var, efter de foreliggende kilder at dømme, ganske beskeden - i alt 24 luftværnskanoner (Kilde 1).

*40mm luftvärnsautomatkanon m/36.
Samtidigt postkort gengivet fra
Föreningen Beredskapstid 1939-1945.*

De to infanteridivisioner, der skulle gennemføre landsætningen på Sjælland - I. og XI. Division - rådede over hver et let luftværnsbatteri, sandsynligvis udrustet med 40 mm luftværnskanoner m/36, eventuelt suppleret med 20 mm luftværnskanoner m/40.

Hertil kan der måske være tale om et eller flere batterier middeltungt luftværnsartilleri, sandsynligvis udrustet 7,5 cm luftværnskanon m/37.

Svensk luftværnsartilleri

Under krigen rådede den svenske hær over følgende hovedtyper:

- 20 mm maskinkanon m/40
- 40 mm luftværnskanon m/36
- 7,5 cm luftværnskanon m/30
- 7,5 cm luftværnskanon m/37
- 10,5 cm luftværnskanon m/42.

Hertil kom de pågældende typer anvendt i marinen - flåden og kystartilleriet, foruden et antal 40 mm og 7,5 mm pjecer, der var bestilt hos Bofors af forskellige udenlandske købere, men som ved krigens begyndelse blev beslaglagt og indført i det svenske forsvar.

Kilde 10 omtaler af den tyske 2 cm luftværnskanon skulle være anvendt, men jeg har ikke set det omtalt andre steder.

20 mm maskinkanon m/40, i kørestilling.
Fra Kilde 6.

20 mm maskinkanon m/40

Maskinkanonen kendes også fra Den danske Brigades maskinkanonbatteri - 2. Kompagni af 5. (tunge) Bataljon - samt maskinkanongruppen i Brigadens stabskompani.

Nyt her er billedet af kanonen i kørestilling. Kilde 6 viser også billeder af maskinkanonen i stationær affutage

For en omtale af pjecens anvendelse i svenske infanteriregimenter, se *Den svenske hær 1939-1945 - Infanteriet*.

Pjecens effektive skudvidde var ca. 1.300 m; dog kun 1.000 m ved brug af panserbrydende ammunition. (Kilde 6)

40 mm luftværnskanon m/36.

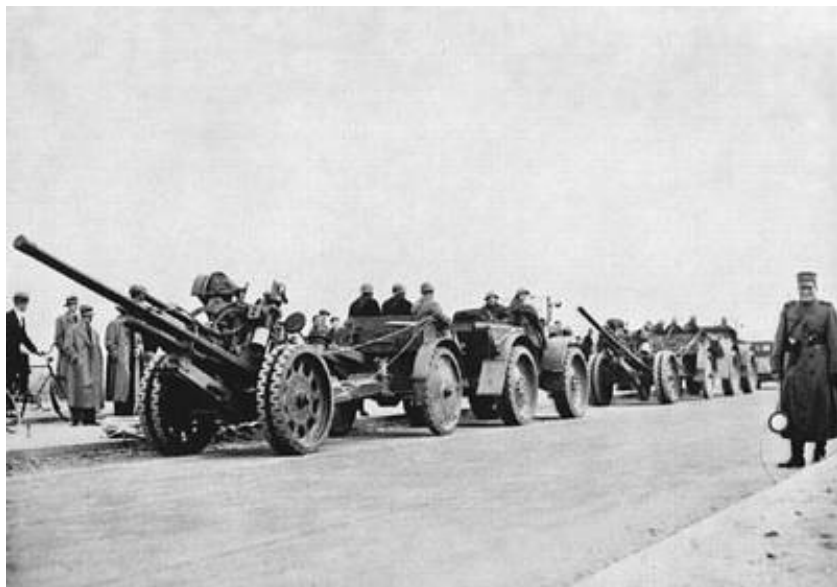
Fra samtidigt glansbillede, lånt af Gert Strande Sørensen.

40 mm luftværnskanon m/36

Blandt luftværnskanoner fra krigen er Bofors' 40 mm luftværnskanon ganske velkendt og kræver vel næsten ingen nærmere omtale, anvendt og i stor udstrækning kopieret af både de allierede og aksemagterne.

En omfattende beskrivelse af pjecen og dens internationale varianter findes i Kilde 6.

Indsat som luftværn havde pjecen en effektiv skudvidde på ca. 4.000 m. (Kilde 2)

7,5 cm luftværnskanon m/30, trukket af Artilleritraktor m/28.

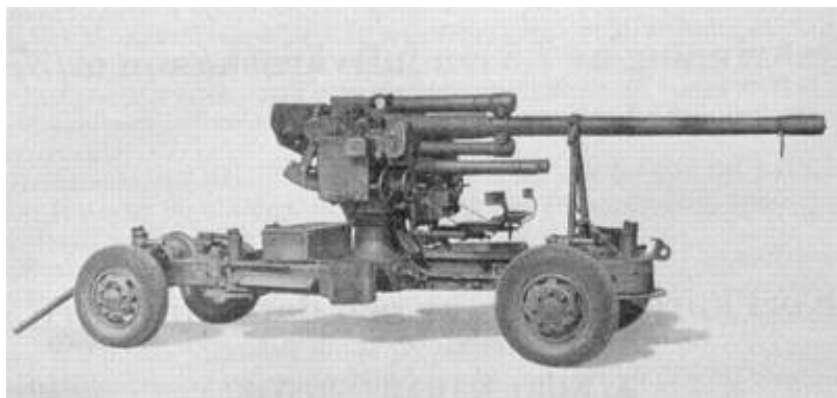
Fra Kilde 6.

7,5 cm luftværnskanon m/30 og m/36

Denne pjece, der var fremstillet af Bofors, var den svenske hærs første moderne luftværns-kanon. Den anskaffedes i perioden 1932-1937 i et antal af 19 stk.

I tillæg hertil anskaffedes inden krigen 55 stk. af en næsten tilsvarende type - luftværnskanon m/36 - beregnet stationær opstilling.

Indsat som luftværn havde pjecen en effektiv skudvidde på ca. 6.000 m. (Kilde 2)

7,5 cm luftværnskanon m/37.

Fra Kilde 6.

7,5 cm luftværnskanon m/37

Fra 1941 til 1945 leveredes 206 stk. 7,5 cm luftværnskanon m/37 til den svenske hær, hvor de indgik i de mobile luftværnsbatterier.

Med øvet betjeningsmandskab kunne der opnås en skudkadence på 15-20 skud i minuttet.

Oplysninger om effektiv skudvidde foreligger ikke.

10,5 cm luftværnskanon m/42

10,5 cm luftværnskanon m/42 minder om m/37, blot større. Hæren rådede over ca. 30 stk. af denne type og Kystartilleriet havde 20 stk. Oplysninger om effektiv skudvidde foreligger ikke.

Se Kilde 6 og 10 for et billede af pjecen.

Kanontraktor m/28

Artilleritraktor m/28.

Fra Kilde 17.

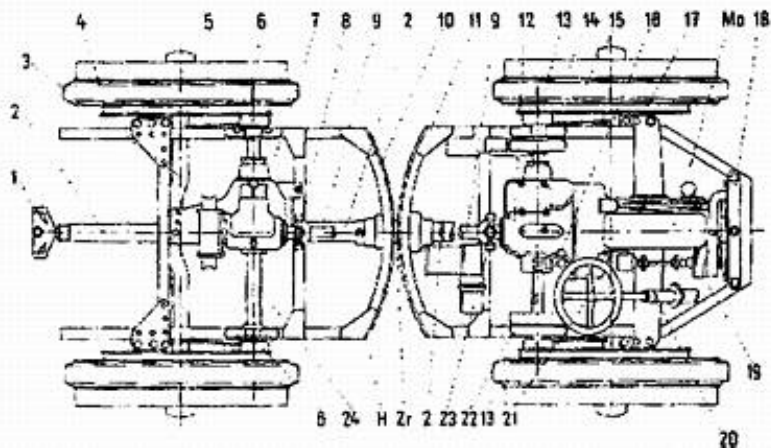
Kanontraktorerne blev fremstillet af *NOHAB Industri AB*, Trollhättan, på baggrund af en licensaftale med Fiat fabrikkerne i Italien.

Pavesi traktoren er et af de tidligste firhjuls-trukne køretøjer og har sit navn efter Ingeniør Pavesi. Køretøjet så dagens lys i 1913 og var tænkt anvendt i landbruget.

Kanontraktoren er udstillet på *Hjulfordonsmuséet* i Malmköping.

I 1914 blev en fransk officer interesseret i køretøjet, men så vidt vides blev det først for alvor udviklet efter afslutningen af Første Verdenskrig. Fiat fremstillede traktorerne helt frem til 1942.

Artillerie-Schlepper Pavesi P 4 -100

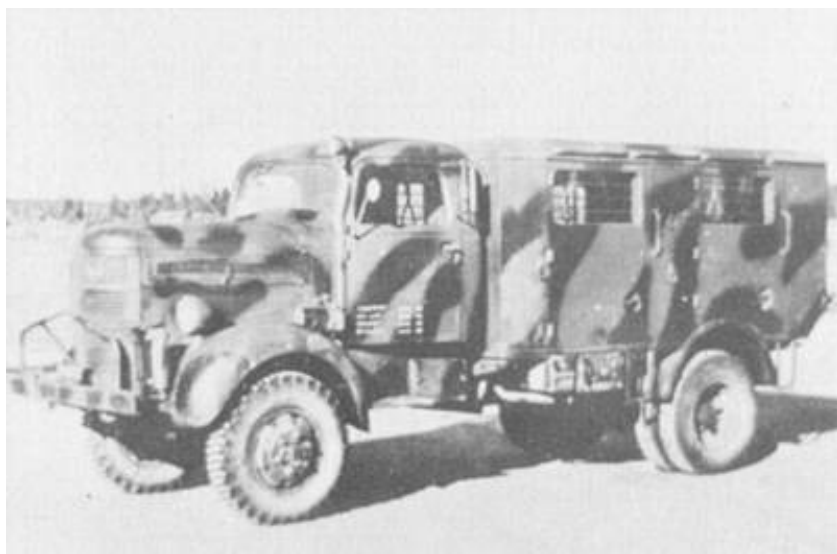
Pavesi traktorens opbygning.

Fra Tanks!, der dog ikke inkluderer en forklaringen til de nummererede dele.

Ved hjælp af et leddelt chassis er for- og bagenden i stand til at bevæge sig horisontalt og vertikalt - uafhængigt af hinanden.

Pavesi traktoren indgik i den italienske hær fra 1926 og blev vurderet af andre europæiske hære - blandt andet i Bulgarien, Danmark [1](#)), Ungarn og England.

Andre kanontraktorer

Terrängbil m/42VP.

Fra Kilde 9.

Det fremgår ikke af mine p.t. rådige kilder, hvilken type kanontraktor der blev anvendt til 7,5 cm luftværnskanon m/37.

Der kunne være tale om den i Tyskland indkøbte Klöckner-Humbolt-Deutz A3000 [2](#)) - Terrängbil m/42 - eller måske den her viste Volvo Terrängbil m/42VP.

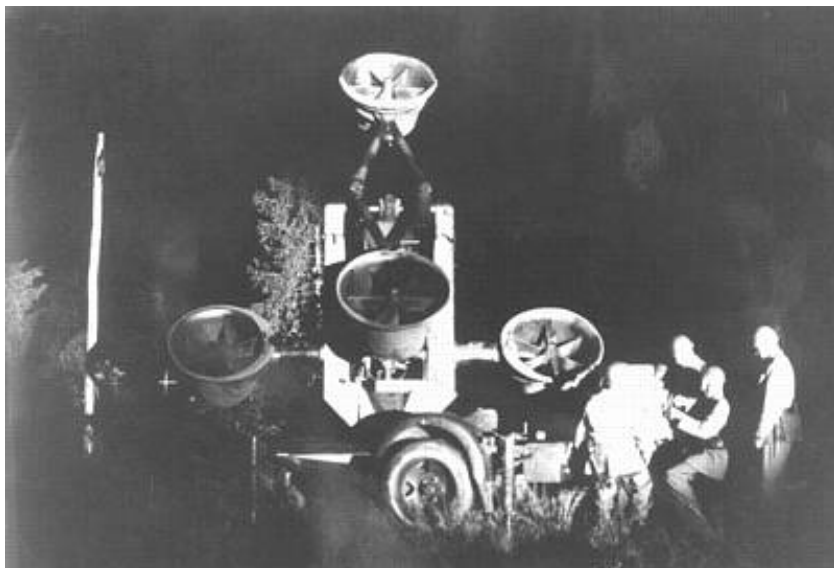
I lastvognens kasseformede overbygning var der plads til 16 mand.

Andet materiel

150 cm lyskaster m/37.
Fra Kilde 9.

Lytteapparat.
Fra Kilde 9.

Afstandsmåler.
Fra Kilde 2.

Organisation

I 1939 omfattede det svenske luftværnsartilleri to regimenter: *Kungliga Karlsborgs luftvärns-regemente* (A 9) og *Kungliga Östgöta luftvärnsregemente* (A 10).

Med Hærordningen af 1942 udskiltes luftværnet af artilleriet og dannede en selvstændig våbenart, som samtidigt blev udvidet til 3 luftværnsregimenter og 4 luftværnskorps [3](#)):

- Karlsborgs Luftvärnsregemente (Lv 1)
- Östgöta luftvärnsregemente (Lv 2)
- Stockholms luftvärnsregemente (Lv 3)

- Stockholms luftvärnsregementes batteri på Gotland (Lv 3 G)
- Skånska luftvärnskår (Lv 4)
- Sundsvalls luftvärnskår (Lv 5)
- Göteborgs luftvärnskår (Lv 6)
- Luleå luftvärnskår (Lv 7).

Disse luftværnsenheder stillede de mobiliserings-enheder, der bl.a. udgjorde de mobile luftværnsenheder, som indgik i divisioner og brigader, samt de stationære luftværnsenheder, som sikrede bl.a. Stockholm.

7,5 cm luftværnskanon m/30.

Fra samtidigt postkort fundet på Internettet.

I den stationære del af luftforsvaret - hjemstavnsforsvaret - indgik i Stockholm, Göteborg og Malmø et betydeligt element af frivillige, en slags hjemmeværnsenheder. Se nærmere om Stockholms luftforsvar i Kilde 9 og 10 [4](#) samt om luftforsvaret af Bofors fabrikkerne i Kilde 11.

Med hensyn til en mere detaljeret organisation af luftværnsenhederne, er mine kilder mere sparsomme:

- I 1939 (Kilde 2 og 3) består et luftværnsafdeling af: Afdelingsstab, 3-4 kanonbatterier (å 3-4 stk. 7,5 cm luftværnskanoner) og 1 lyskasterbatteri (å et antal lyskasterdelinger, hver med 4 lyskastere, en lyttetrop og et antal luftværnsmaskingeværer).
- I 1942 (Kilde 5) får hver division tildelt et luftværns-batteri, med 20 mm og 40 mm luftværnskanoner.
- Et 7,5 cm m/37 batteri (Kilde 6) bestod af 4 pjecer og et mandskab på 95 mand.

Afslutning

De allierede overflyvninger af Sverige, på vej til og fra Tyskland gav det svenske luftværnsartilleri talrige problemer, da flyene som oftest fløj højere end kanonerne kunne række.

Følgende anekdotelignende radiokorrespondance (Kilde 4) mellem et allieret fly og svensk luftværnsartilleri giver et indblik i problemerne:

Svensk stemme: "*De overflyver nu svensk territorium!*"

Allieret stemme: "*Det er vi klar over!*"

Svensk stemme: "*Vi skyder nu varselsskud!*"

Allieret stemme: "*Vi ser det! De skyder for kort!*"

Svensk stemme: "*Det er vi klar over!*"

Om end det ikke er klart, hvilke typer luftværnskanoner der var tænkt indsat i Danmark, så er de mulige typer præsenteret her. Jeg er derfor meget interesseret i yderligere oplysninger, specielt om organisationen af luftværnsartilleriets feltenheder/mobiliseringsenheder.

Kilder

1. *Hjälp till Danmark - Militära och politiska förbindelser 1943-1945* af Ulf Torell, Allmänna Förlaget, Stockholm 1973, ISBN 31-38-01693-1.
2. *Medborgarboken om folkförsvaret* af Erik Malmström (red.), Generalstaben, Stockholm 1939.
3. *Taschenbuch der Heere* af Kurt Passow, J.F. Lehman Verlag, München / Berlin, 1939.
4. *Andra världskriget och Sverige - Historia och mytbildning* af Jan Linder, Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek, Luleå 2002, ISBN 91-974056-3-9.
5. *An Introduction to The Royal Swedish Army in WWII* af Ingólfur Björgvinsson.
6. *Mats' Weapons Page* - en god indgang til svenske våben (mest) og organisation (mindre). Se bl.a. siden beskrivelse af 40mm Luftvärnsautomatkanon m/36, 7,5 cm Luftvärnskanoner og 10,5 cm Luftvärnskanoner..
7. *Renoveringsgruppen - Entusiaster bevarar svensk teknikhistoria* af Stefan Karlsson, AT Nytt (Information från ATS om Teknisk tjänst i Armén) nr. 1/2005.
8. *Historic Military Vehicles Directory* af Bart Venderveen, After the Battle, London 1989, ISBN 0900913-57-6.
9. *Lv 3 Roslagens Luftvärnsregemente - arvtagerne til Stockholms luftvärnsregemente (Lv 3)*.
10. *75 år i Luftvärnets tjänst*, udgivet af Stockholms Luftvärnsförening - Luftvärnets Befälsutbildningsförbund, 2002.
11. *Bofors Luftvärnsförening historia*.
12. *Militärkalendern 1944*, Åhlén & Åkerlunds Förlag, Stockholm, 1943.
13. *Sveriges försvar* af oberstløjtnant P.A. Mathiesen, Folk og Værn, nr. 7, 1943.

Supplerende materiale om periodens svenske forsvar

- Operation Rädde Danmark
- Den svenske hær 1939-1945 - Infanteriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Pansertropperne
- Den svenske hær 1939-1945 - Artilleriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Ingeniørtropperne
- Den svenske marine 1939-1945 - Flåden
- Den svenske marine 1939-1945 - Kystartilleriet
- Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Operation Rädde Danmark
- Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Forsøg med luftbårne enheder

---

Noter:

- 1) Den danske hær anskaffede i 1927 et enkelt eksemplar, som blev sammenlignet med flere forskellige andre typer. Resultatet faldt ikke ud til fordel for Pavesi og i stedet anskaffedes den dansk fremstillede Triangel-Kornbech kanontraktor.
- 2) Se *Den svenske hær 1939-1945 - Artilleriet*.
- 3) Se det svenske luftværnsartilleris "stamtræ" her: [Försvarsmakten i Halmstad - Luftvärnets historie](#).
- 4) Organisationen ser ud til at være helt parallel med Københavns Frivillige Luftforsvarskorps (tidligere Københavns Skytteforenings Rekyllkorps), omtalt i [Om Københavns luftforsvar i mellemkrigstiden](#).